

*Summary***Kalmukov D.O. The subject of a crime according to the art. 150 of Criminal Code of Ukraine. – Article.**

As a part of a crime the subject includes set of obligatory features of a person who could be involved to the criminal responsibility. The analysis of a disposition of article 150 of the Criminal Code of Ukraine allows to make a conclusion that subject of a crime is the physical person (human), this person should be responsible and the person should attain age when it could be involved to the criminal responsibility.

Key words: subject of the crime, subject's characteristics, exploitation of children, criminal liability.

УДК 343.541

*К.М. Плутицька***ЩОДО ПИТАННЯ ПРИМУШУВАННЯ ДО ВСТУПУ
У СТАТЕВИЙ ЗВ'ЯЗОК**

Демократичний розвиток держави перш за все визначається тим, як ретельно вона охороняє права й законні інтереси своїх громадян, їхнє життя та здоров'я, честь і гідність особи. Зокрема у розвинутих державах особливо оберігаються честь і гідність жінки, причому, як справедливо зазначив Ю. Антонян, рівень її захисту виступає показником культури суспільства [1, с. 3].

Конституція України (ст. 3) проголосила, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність, її права та свободи є найвищою соціальною цінністю. Відповідно, і Кримінальний кодекс України (далі – КК України) (ст. 1) серед об'єктів правового захисту на перше місце поставив охорону прав і свобод людини і громадянина.

Декларація про викорінення насильства стосовно жінок, прийнята ООН 20 грудня 1992 р., визначає необхідність універсального застосування щодо жінок прав і принципів, які стосуються життя, безпеки, свободи і недоторканності всіх осіб, а також міститься зобов'язання країн-учасниць запобігати і знищувати будь-які форми насилля стосовно жінок і дівчат [2, с. 148].

У зв'язку з цим, на наш погляд, однією з проблем кримінального права та кримінології, яка потребує детального вивчення та вирішення, є примушування до вступу у статевий зв'язок, відповідальність за яке передбачене ст. 154 КК України. Потерпілою особою від цього злочину може бути як чоловік, так і жінка, але, як і в інших сексуальних злочинах, жертвою даного злочину в переважній більшості випадків стає саме жінка.

Проблема сексуальної злочинності досліджувалась такими вітчизняними та зарубіжними вченими, як Ю. Александров, А. Алексєєв, Ю. Антонян, А. Ареф'єв, А. Астрашабов, Б. Блиндер, Л. Гоголева, В. Глушков, П. Дагель, І. Даньшин, Б. Дерягін, А. Дишлева, А. Долгова, О. Джужа, А. Дьяченко, Г. Елемисов, В. Емінов, А. Жижиленко, А. Закалюк, К. Імеленський, Г. Каплан,

В. Коновалов, М. Коржанський, О. Костенко, В. Кудрявцев, Н. Кузнєцова, І. Лановенко, В. Лихолоб, В. Лунєєв, П. Люблінський, А. Михайлов, О. Михайлов, Г. Міньковський, В. Мінський, П. Осипов, С. Познишев, В. Полуїнський, Д. Рівман, В. Рибальська, М. Сердюков, С. Соболева, А. Тузов, В. Туляков, І. Туркевич, В. Устінов, Т. Цибуленко, М. Єнікєєв, Н. Яницька, Я. Яковлев, та іншими науковцями. На жаль, саме примушування до вступу у статевий зв'язок не піддавалося у вітчизняній кримінології глибоким, ґрунтовним дослідженням.

У структурі статевої злочинності примушування до вступу у статевий зв'язок має незначну питому вагу у зв'язку з великою латентністю даного злочину. Необхідною передумовою для запобігання цьому злочину є логічне, реальне передбачення справжніх його масштабів, оперування показниками його фактичного стану, а не лише тієї частини, що знайшла відображення в офіційних матеріалах кримінальної статистики [3, с. 79].

Латентність даного злочину обумовлюється перш за все тим, що ст. 154 КК України рідко застосовується у зв'язку з певними труднощами притягнення винного до кримінальної відповідальності.

За матеріалами досліджень, проведених О. Джужою, А. Гапоном, А. Кирилюком у період з 1997 по 1999 роки на території України зареєстровано 6 випадків примушування до вступу у статевий зв'язок [4]. Згідно з дослідженням, проведеним С. Косенко, в Україні злочинів, передбачених 154 КК України, зареєстровано: у 2000 р. – 3, у 2001 р. – 4, у 2002 р. – 1, у 1 півріччі 2003 р. – 2 злочини [5, с. 10]. У дослідженні І. Богатирьова і М. Ларченко, що охопило територію Чернігівської та Дніпропетровської областей, зазначається, що в період з 2003 по 2007 рр. на території зареєстровано 19 злочинів, передбачених ст. 154 КК України [6, с.186].

За даними ж доповіді «Жінка в Україні», підготовленої до IV Всесвітньої конференції зі становища жінок (Пекін, вересень 1995 р.), 50% респондентів – жінок – стверджують, що вони ставали жертвою примушування до вступу у статевий зв'язок, з них 8% неодноразово [7, с. 207-208].

В європейських країнах статистика виглядає так: від 25 до 50% жінок хоч раз ставали жертвою сексуального домагання. В Австрії проводилось анкетування з приводу сексуальних домагань, і 81% анкетованих жінок пригадали хоч би один випадок такої ситуації. 55% опитаних пригадали «хватування», за інтимні частини тіла, а 33% мали терпіти обійми начальників [8, с. 371].

В Україні відсутність досвіду обговорення цієї теми в широких аудиторіях, засобах масової інформації й у суспільстві в цілому, ігнорування органами кримінальної юстиції очевидні. В основному прояви подібного виду насильства залишаються «непоміченими». Оскільки механізм правового захисту не є діючим – жінки змушені звільнитися. Внаслідок чого страждають не тільки від соціально-психологічних проблем, а й від матеріальних труднощів.

Психологи відзначають, що жертви примушування до вступу у статевий зв'язок зазнають чималі страждання: натяки на сексуальні відносини або їх нав'язування є неприємним досвідом і нерідко змушує людину відчувати себе

незручно, у принизливому становищі. Навіть існує ймовірність отримання психологічної травми в разі схиляння людини до інтимних стосунків шляхом погроз, залякування або шантажу.

З цього приводу американськими вченими проведено дослідження, в ході якого встановлено, що залежно від ситуації жертви примушування до вступу у статевий зв'язок можуть зазнавати як легке роздратування, так і крайні психологічні травми, а вплив на кар'єру жертви її життя може бути мінімальним або зруйнувати їх. Деякі наслідки примушування до вступу у статевий зв'язок можуть виражатися у такому:

- погіршення успішності у вузі, зниження ефективності роботи, збільшення кількості пропусків на роботі через стрес, бажання уникнути переслідування;
- особисте життя жертви стає предметом громадського обговорення, вона сама виступає об'єктом приниження й пліток, дискредитується її репутація;
- погіршення відносин з близькими людьми, однолітками, колегами, дистанціювання від родини;
- відчуження з боку професійних або академічних груп;
- зміна місця навчання або роботи, що має своїм наслідком втрату доходів, неможливість отримати гарні рекомендації, проблеми з подальшим працевлаштуванням;
- негативні психологічні наслідки (депресія, тривога, напади паніки; безсоння й / або кошмари; сором, відчуття провини; труднощі з концентрацією; головні болі; втрата мотивації; проблеми з відчуттям часу; шлунково-кишкові розлади; відчуття безсилля, беспорядності або втрати контролю; підвищення кров'яного тиску; втрата самовпевненості й самоповаги; втрата довіри до людей; сексуальні дисфункції; ізоляція від суспільства; суїцидальні думки або спроби самогубства).

З огляду на відмінності між американським та українським суспільством, різними менталітетами, ми навели лише загальні можливі наслідки примушування до вступу у статевий зв'язок, які притаманні жертві даного злочину в Україні.

Примушування до вступу у статевий зв'язок можна припинити, звернувшись по допомогу в правоохоронні органи, які зобов'язані вжити всіх необхідних заходів для припинення злочинних домагань.

Однак через певні проблеми: недостатню наукову розробку проблематики, судову неперспективність, відсутність методики розслідування, знань і навичок, важкість доказування цього виду злочину на практиці органи кримінальної юстиції не виявляють особливого бажання захищати потерпілих від злочинців у таких справах. Тому багато потерпілих не звертаються по допомогу, а намагаються знайти інший спосіб вирішення проблеми. Звичайно, страх перед наслідками (особливо втрата роботи) або того, що ситуація стане суспільним надбанням, змушує багатьох стримувати спроби захиститися шляхом звернення до правоохоронних органів.

Ми вважаємо, що на даний час в українському суспільстві проблема сексуального насильства є, і вона є гострою, зокрема примушування до вступу у статевий

зв'язок, з огляду на його високу латентність (природну, змішану, штучну), потребує всебічного міжгалузевого дослідження для подальшої розробки механізмів та шляхів запобігання.

Література

1. Антонян Ю.М. Изнасилования: причины и предупреждение : пособие / Антонян Ю.М., Голубев В.П., Кудряков Ю.Н. – М.: ВНИИ МВД СССР, 1990. – 192 с.
2. Всеамериканська конвенція з питань запобігання, викоринення насильства проти жінок та покарання за його вчинення // Проблеми насильства в сім'ї: правові та соціальні аспекти / упоряд О.М. Руднева. – Харків: Право, 1999. – С. 145-154.
3. Акутаев Р.М. Латентная преступность: актуальность проблемы и понятие / Р.М. Акутаев // Государство и право. – 1997. – № 12. – С. 79-87.
4. Джужа О.М. Кримінально-правові та кримінологічні проблеми злочинів, пов'язаних із сексуальним насильством [Електронний ресурс] / О.М. Джужа, О.А. Гапон, А.В. Кирилюк // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2004. – № 10. Режим доступу: http://mndc.naiu.kiev.ua/Gurnal/10text/g10_11.htm.
5. Косенко С.С. Віктимологічна профілактика статевих злочинів щодо неповнолітніх: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія, кримінально-виконавче право» / С.С. Косенко; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2004. – 20 с.
6. Богатирьов І.Г. Кримінологічна характеристика статевих злочинів / І.Г. Богатирьов, І.О. Ларченко // Південноукраїнський правничий часопис. – 2008. – № 3. – С. 186 – 190.
7. Пилипенко В. М. Сексуальне домагання: проблеми визначення та кваліфікації / В. М. Пилипенко // Наук. вісник Нац. акад. внутр. справ України. – 2005. – № 6. – С. 204-211.
8. Мальшев В.С. Кар'єра жертви. Популярно о віктимології / Мальшев В. С. – Донецьк: Юрпресс, 2002. – 399 с.

Анотація

Плутуцька К.М. Щодо питання примушування до вступу у статевий зв'язок.

– Стаття.

Однією з проблем кримінального права та кримінології, яка потребує детального вивчення та вирішення, є примушування до вступу у статевий зв'язок.

На даний час в українському суспільстві проблема сексуального насильства є, і вона є гострою, зокрема примушування до вступу у статевий зв'язок, з огляду на його високу латентність, потребує всебічного міжгалузевого дослідження для подальшої розробки механізмів та шляхів запобігання.

Ключові слова: примушування до вступу у статевий зв'язок, сексуальне насильство, кримінальна відповідальність.

Summary

Plytuzka K.M. In relation to the question of forcing entering into sexual connection. – Article.

One of problems in the criminal law and criminology which requires detailed studying and the decision is compulsions on the entrance into sexual relations.

Nowadays in Ukrainian society the problem of sexual violence is compulsion on the entrance into sexual relations, considering to its high latent, requires all-round interbranch research for the further working out of mechanisms and prevention ways.

Key words: forcing entering into sexual connection, sexual intercourse, sexual abuse, criminal liability.